

Praktická výučba nukleárnej medicíny

Modul 2, časť 3

Funkčné zobrazenie neuroendokrinných neoplázií

Metódy nukleárnej medicíny v endokrinológii

Štítna žľaza

- Scintigrafia štítnej žľazy
- Scintigrafické sledovanie karcinómu štítnej žľazy
- Liečba tyreotoxikózy a karcinómu štítnej žľazy rádiojódom

Prištítne telieska

- Scintigrafia prištítnych teliesok

Neuroendokrinné nádory

- Funkčné zobrazenie neuroendokrinných nádorov
- Metabolická liečba neuroendokrinných nádorov

Neuroendokrinné neoplázie (NEN)

- NEN sú heterogénnou skupinou nádorov
- Pri ich diagnostickom a terapeutickom manažmente zohráva nukleárna medicína dôležitú úlohu
- NEN:
  - Ekto / entodermálny pôvod
  - Variabilná diferenciácia a stupeň malignity
  - Sekrečný / nesekrečný charakter
  - Malá veľkosť a multilokulárny výskyt
  - Často sú súčasťou dedičných syndrémov (MEN-1, MEN 2 ...)
- Rádiofarmaká:
- Pre variabilný charakter NEN je k dispozícii viac rádiofarmák vhodných na ich funkčné zobrazenie

Neuroendokrinné neoplázie ekto/entodermového pôvodu

Typ NEN	Miesto v diagnostickej stratégii (I-II-III)*		
	⁶⁸ Ga-somatostatínové analógy	¹⁸ F-DOPA	¹⁸ F-FDG
Foregut NEN	I	Nie je indikovaný	I
Midgut NEN	I	I	II
Hindgut-NEN	II	II	I
Hyperinzulinizmus u detí**		I	

*I: 1. línia, II: 2. línia, III: 3. línia

**nie je neuroendokrinná neoplázia, ale hyperplázia beta buniek pankreasu

Neuroendokrinné neoplázie neuroektodermového pôvodu (z neurálnej lišty)

Typ NEN	Miesto v diagnostickej stratégii (I-II-III)*		
	⁶⁸ Ga-somatostatínové analógy	¹⁸ F-DOPA	¹⁸ F-FDG
Medulárny karcinóm štítnej žľazy	III najmä ak prichádza do úvahy liečba somatostatínovými analógmi	U pacientov s vysokou sérovou koncentráciou kalcitonínu: I U pacientov s vysokou sérovou koncentráciou CEA: II	U pacientov s vysokou sérovou koncentráciou kalcitonínu: II U pacientov s vysokou sérovou koncentráciou CEA: I
Feochromocytóm	II/III	S mutáciou SDHD : I S mutáciou SDHB : II	S mutáciou SDHD : II S mutáciou SDHB : I
Paraganglióm	V oblasti hlavy a krku I V oblasti brucha a panvy II	V oblasti hlavy a krku II V oblasti brucha a panvy I	V oblasti hlavy a krku III V oblasti brucha a panvy III
Neuroblastóm		I	Vyšší vek, pokročilé štádium, amplifikácia MYCN I

*I: 1. lúnia, II: 2. lúnia, III: 3. lúnia

Neuroendokrinná neoplázia (NEN) vs. Neuroendokrinný tumor (NET)

- **Neoplázia:** typ abnormálneho a nadmerného rastu tkaniva
Rast novotvaru nie je koordinovaný s rastom normálneho okolitého tkaniva a abnormálne rastie, aj keď je pôvodný spúšťač odstránený.
Tento abnormálny rast zvyčajne (ale nie vždy) tvorí masu. Keď vytvorí masu, môže sa nazývať nádor
- **Tumor:** makroskopická masa patologických buniek
- Pre zvyčajne malé rozmery lézie (nie vždy tvoriace masu) je preferovaným termínom neuroendokrinná neoplázia

Rádiofarmaká pre PET a SPECT na funkčné zobrazenie NEN

Markery metabolizmu

Analógy somatostatínu

Marker glukózového metabolizmu

Marker katecholamínovej metabolickej cesty

Markery exprese SSTR podtypu 2,5 (obmedzene aj 3)

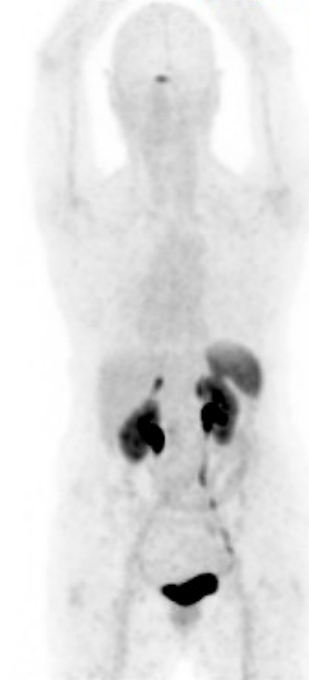
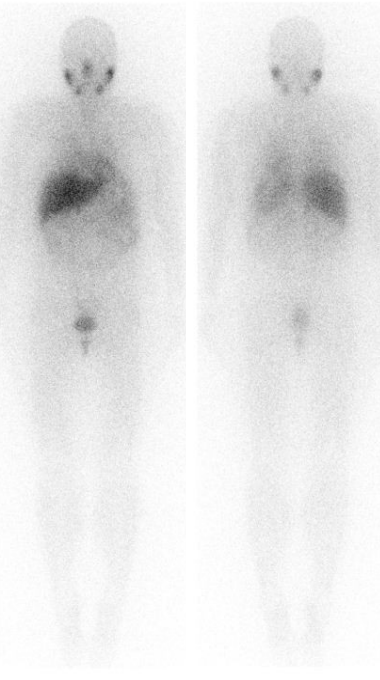
^{18}F -FDG

^{18}F -FDOPA

^{123}I -MIBG

^{111}In -pentetretotid

^{68}Ga -edotretotid

Bez terapeutických konsekvencií

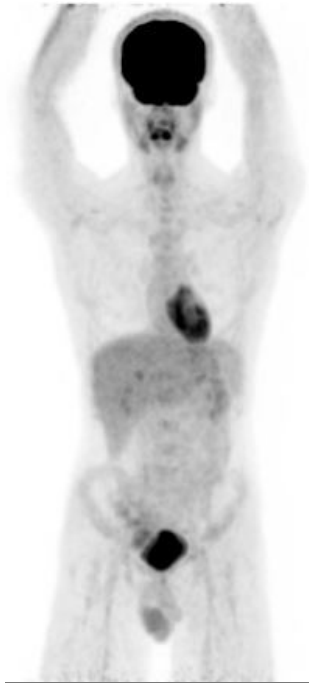
Teranostické rádiofarmaká

Rádiofarmaká pre PET na funkčné zobrazenie NEN

Markery metabolizmu

Marker glukózového metabolizmu

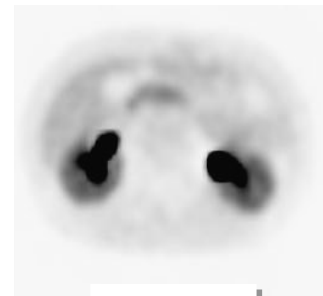
^{18}F -FDG

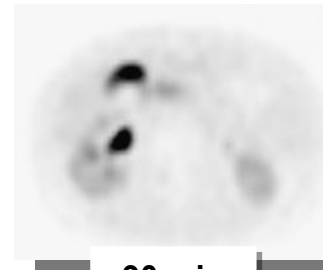
Bez terapeutických konsekvencií

Marker katecholamínovej metabolickej cesty

^{18}F -FDOPA

15 min

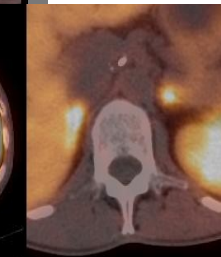
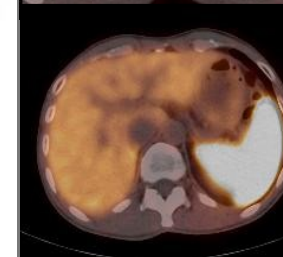
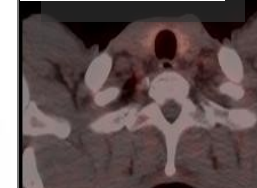
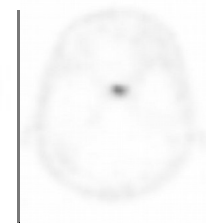

90 min

Analógy somatostatínu

Marker expresie SSTR podtypu 2,5 (obmedzene aj 3)

^{68}Ga -edotreotid (DOTATOC)

Teranostické rádiofarmakum

Navrhovaná diagnostická stratégia podľa typu NEN

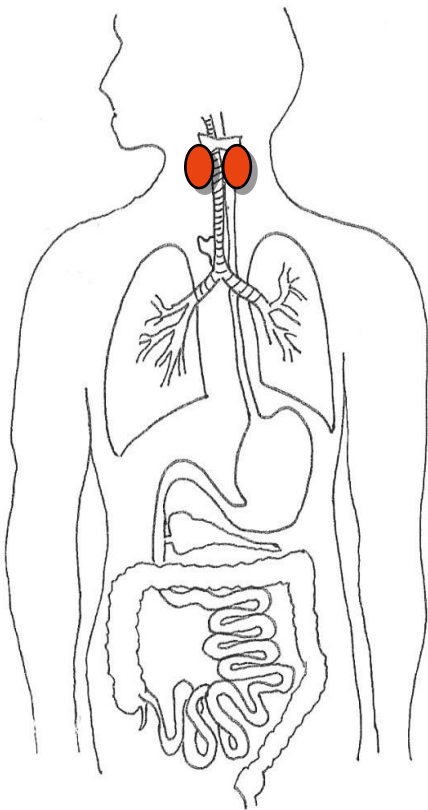
	SRPET	FDOPA	FDG
Medulárny karcinóm štítnej žľazy	III Ak zvažovaná liečba analógmi SST	I Pri ↑↑↑ Ctn	II Pri ↑↑↑ Ctn
		II Pri ↑↑↑ CEA	I Pri ↑↑↑ CEA
Foregut-NEN	I		I
Midgut-NEN	I	I	II
Hindgut-NEN	II	II	I
Feochromocytóm	II/III Ak zvažovaná liečba analógmi SST	I Mutácia SDHD	II Mutácia SDHD
		II Mutácia SDHB	I Mutácia SDHB
Paraganglióm	I Hlavy a krku	II Hlavy a krku	III Hlavy a krku
	II Brucha a panvy	I Brucha a panvy	III Brucha a panvy
CUP NEN	I Ak predpokladaná foregut-NEN	I Ak predpokladaná midgut-NEN	I Na lokalizáciu zle diferencovanej a non-NEN
Neuroblastóm	(Ak zvažovaná liečba analógmi SST???)	I	I Vyšší vek, pokročilé ochorenie, amplifikácia MYCN
Hyperinzulínizmus u detí		I	

I: prvá línia, II: druhá línia, III: tretia línia

Bozkurt et al. 2017, EJNMMI

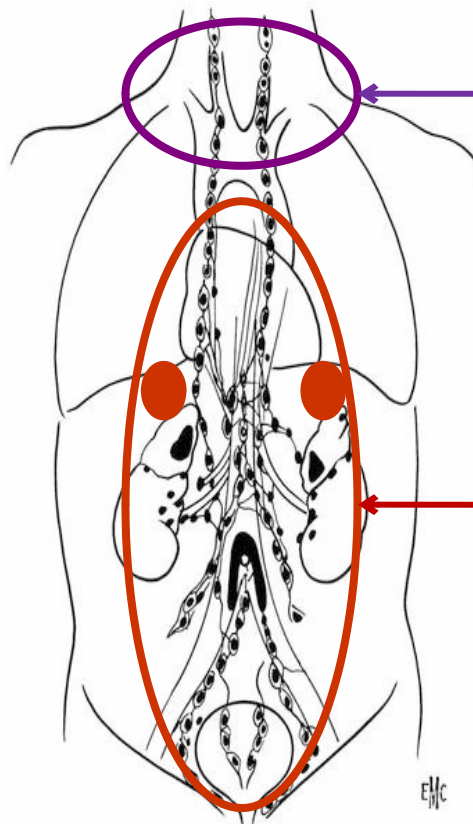
NEN a ich funkčné zobrazenie metódami nukleárnej medicíny

**Medulárny karcinóm
štítnej žľazy**

NEN z autonómneho nervového systému

- Feochromocytóm a paraganglióm
- Neuroblastóm

Hlava-krk

Zvyčajne nesekrečné (95%)
Nádory parasymptatikových ganglií: glomus caroticum, vagale, jugulare et tympanicum

Hrudník-brucho-panva

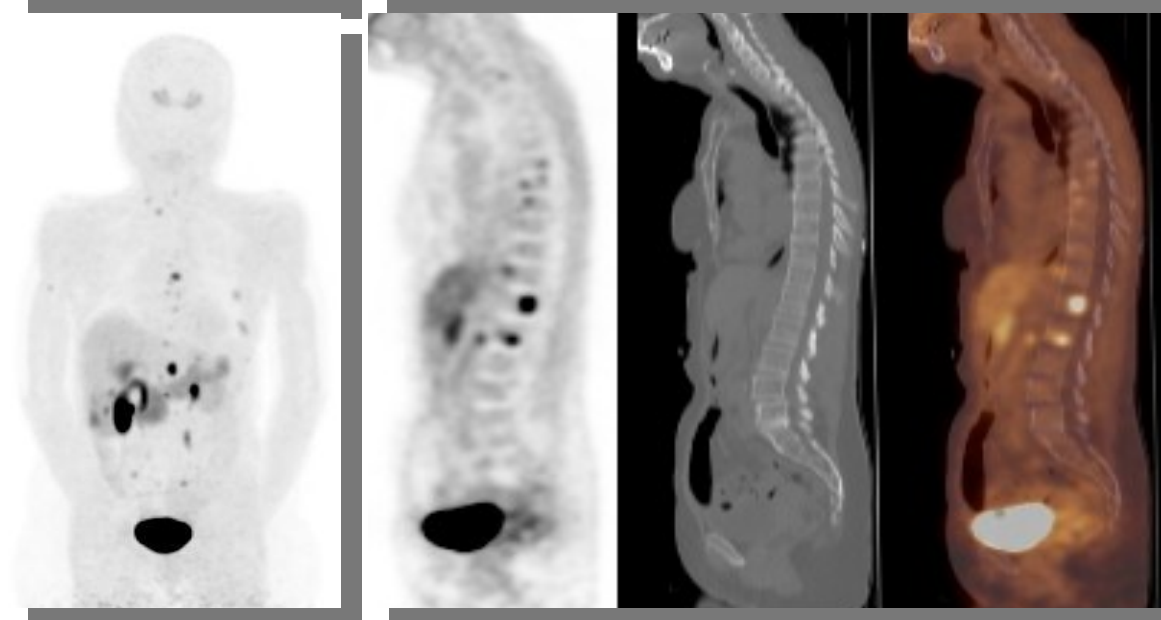
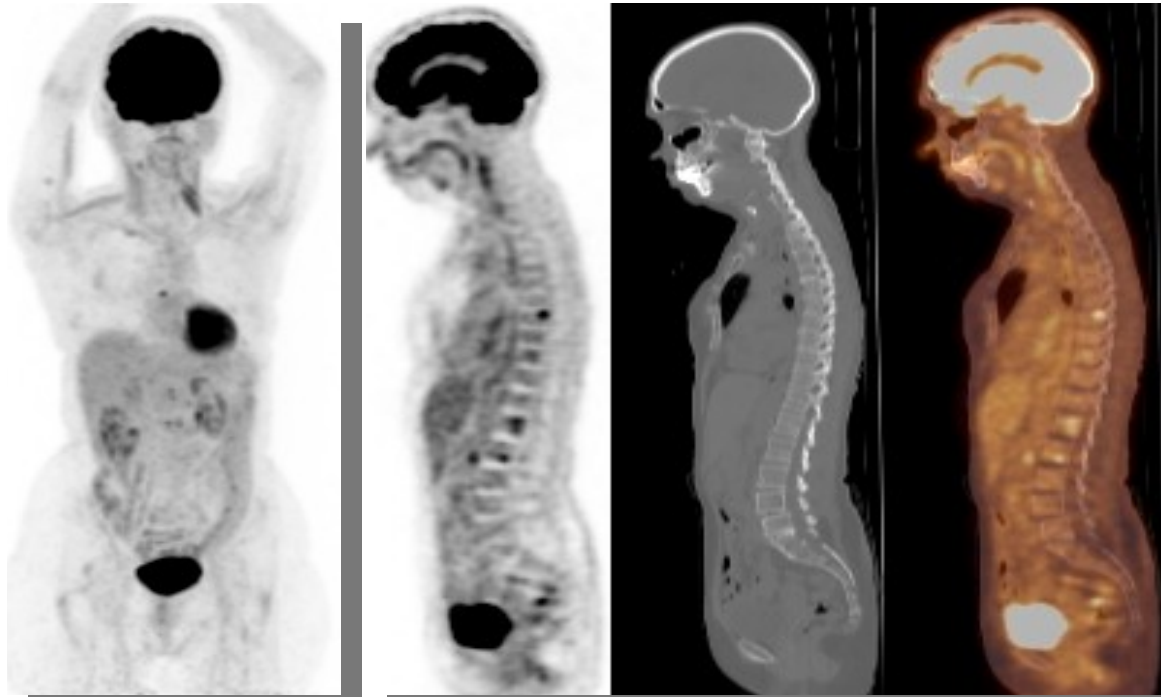
často hormonálne aktívne
nádory sympatikových ganglií, nadobličiek (feochromocytóm, paraganglióm)

Navrhovaná diagnostická stratégia podľa typu NEN

	SRPET	FDOPA	FDG
Medulárny karcinóm štítnej žľazy	III Ak zvažovaná liečba analógmi SST	I Pri ↑↑↑ Ctn	II Pri ↑↑↑ Ctn
		II Pri ↑↑↑ CEA	I Pri ↑↑↑ CEA

- FDOPA dosahuje konzistentne najlepšie diagnostické parametre spomedzi všetkých rádiofarmák na funkčné zobrazenie MTC ^{*,**}
- V porovnaní s morfológickým zobrazením poskytuje PET/CT s FDOPA výhodu lepšej špecifickosti detekcie ^{*,**}
- Celkovo, FDOPA je v súčasnosti najvýhodnejšie rádiofarmakum na detekciu lézií MTC ^{*,**}
- lokalizácia perzistentného MTC resp. okultnej recidívy pomocou PET/CT s FDOPA je efektívna pri sérovej hladine Ctn > 150 ng/ml^{***}
- V prípade negatívneho nálezu PET/CT s FDOPA je indikovaná PET/CT s FDG, najmä pri vysokých alebo rýchlo stúpajúcich sérových hladinách CEA ^{*,**}
- Gamagrafia skeletu môže byť nápomocná, ak nie je dostupná PET/CT s FDOPA^{*,**}
- Ak PET/CT s FDOPA ani s FDG neprinesú potrebnú diagnostickú informáciu, indikovaná je SRPET, ak je dostupná ^{*,**}

PET/CT s FDOPA pri MTC

- Biopticky verifikovaná metastáza MTC v krčnej LU u pacientky s dlhoročnou anamnézou metachrónneho IDC vľavo, neskôr vpravo
- CEA 10ng/mL (0-2,5ng/mL)
- Ctn 2000pg/mL (< 8pg/mL)
- Na PET/CT s FDG multimetastatické ochorenie

FDG=FDOPA

**Všetky lézie
zodpovedajú
metastázam MTC**

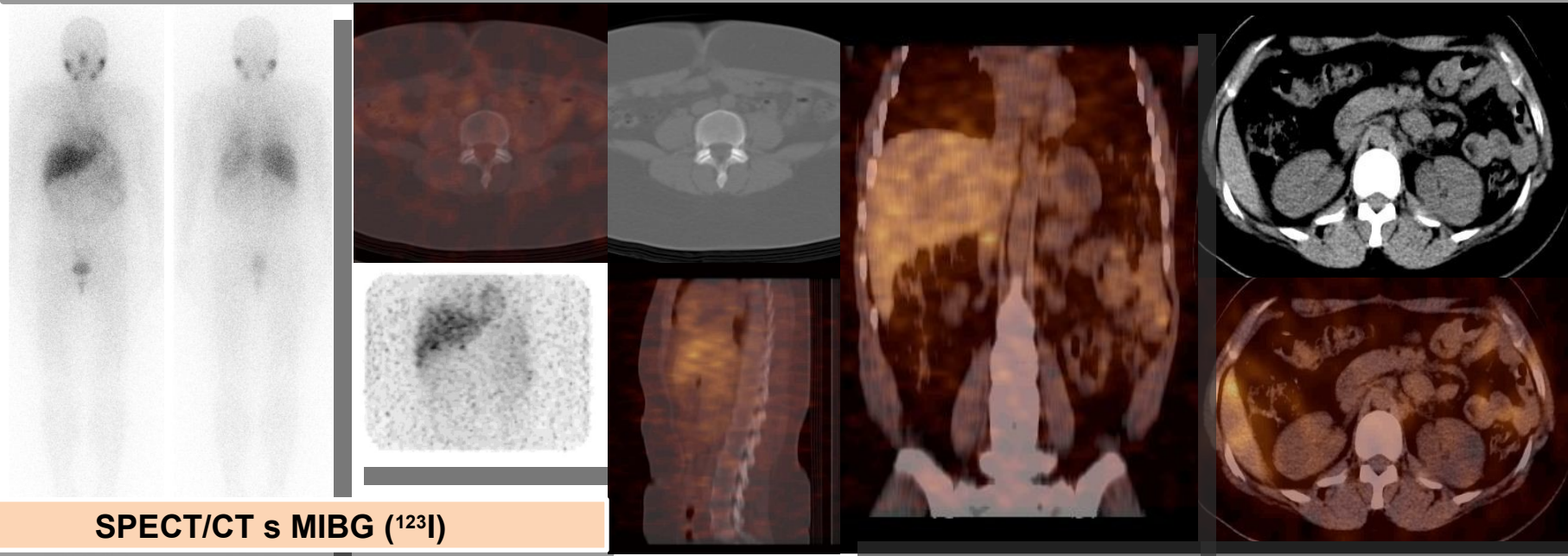
Navrhovaná diagnostická stratégia podľa typu NEN

	SRPET	FDOPA	FDG
Feochromocytóm	II/III Ak zvažovaná liečba analógmi SST	I Mutácia SDHD	II Mutácia SDHD
		II Mutácia SDHB	I Mutácia SDHB
Paraganglióm	I Hlavy a krku	II Hlavy a krku	III Hlavy a krku
	II Brucha a panvy	I Brucha a panvy	III Brucha a panvy
Neuroblastóm	(Ak zvažovaná liečba analógmi SST???)	I	I Vyšší vek, pokročilé ochorenie, amplifikácia MYCN

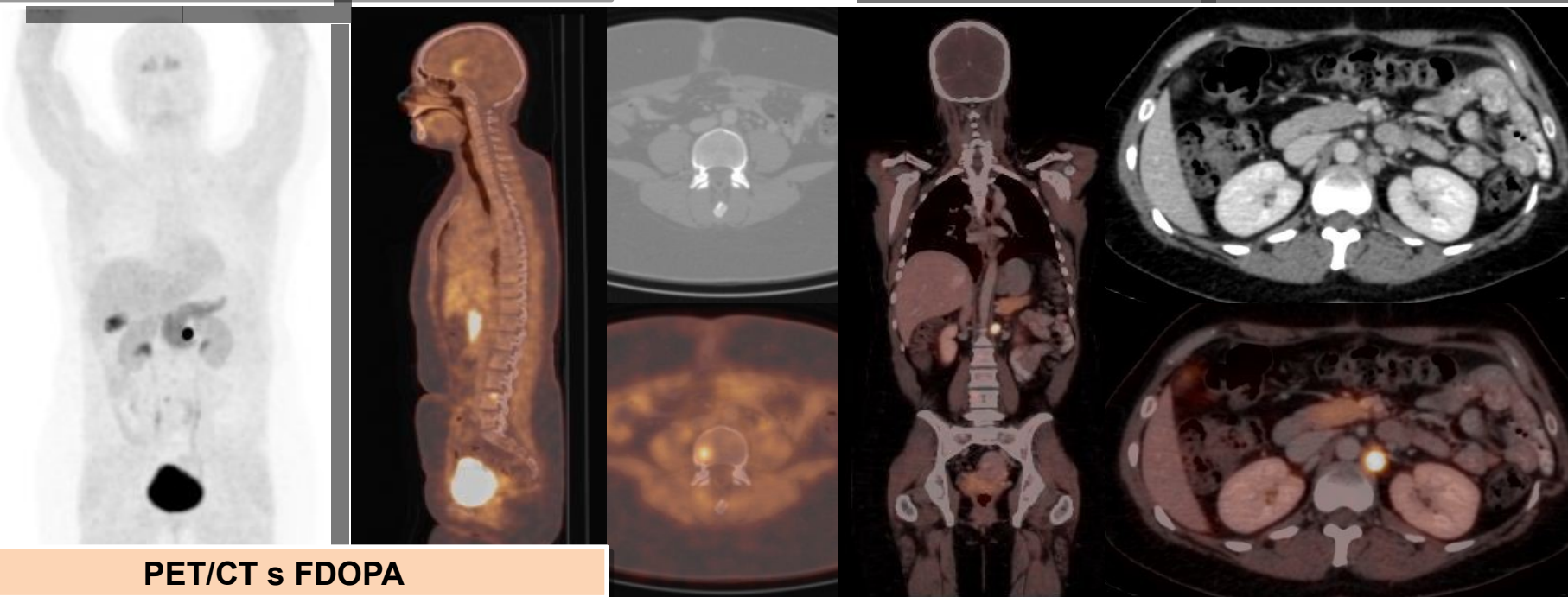
- PET/CT s FDOPA dosahuje dostatočnú diagnostickú presnosť pri všetkých typoch PGL vrátane PGL pri Von Hippel Landauovej chorobe a dosahuje lepšie diagnostické parametre ako ¹²³I-MIBG, SRS, MRI alebo CT
- Mutácia subjednotky D enzýmu SDH-D je asociovaná s dobrou senzitivnosťou FDOPA pre lézie PGL, naopak mutácia SDH-B je asociovaná s agresívnym fenotypom PGL, obmedzenou senzitivnosťou FDOPA a dobrou senzitivnosťou FDG
- 93% PGL a 73% feochromocytómov exprimujú somatostatínové receptory
- Senzitivnosť SRS je nižšia ako FDOPA, ale vyššia, ako ¹²³I-MIBG, najmä v prípade PGL hlavy a krku alebo v detekcii metastáz malígneho feochromocytómu
- V tejto klinickej situácii nie sú k dispozícii komparatívne údaje pre FDOPA a SRPET/CT

Lokalizácia recidívy feochromocytómu

SPECT/CT s MIBG (¹²³I)

PET/CT s FDOPA

NEN a ich funkčné zobrazenie metódami nukleárnej medicíny

• Gastro-entero-pankreatické NEN

• (Hyperinzulinizmus u detí)

Histopatológia, histochemia:

- chromogranín A & synaptofyzín: typicky pozitívne
- NSE, CD56: často pozitívne ale nešpecifické
- Ki67 (MIB1; % z 2000 nádorových bb v oblastiach najintenzívnejšej väzby na jadro)

Foregut: od dutiny ústnej po vstup žlčových ciest do duodena

PREVALENCIA

LARYNX <2- 4%

TÝMUS 2-7%

BRONCHUS 19-24%

ŽALÚDOK 4-11%

DUODENUM 2-8%

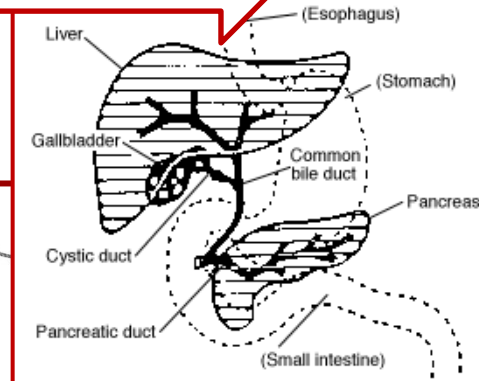
PANKREAS 1-5%

ILEUM 11-25%

COLON 3-7%

APPENDIX 7-9%

REKTUM 5- 14%

FOREGUT

MIDGUT

HINDGUT

2010

NEN G1, Ki67 $\leq$ 2%

NEN G2, Ki67 3-20%

NEC G3, Ki67 >20%
MANEC
(=mixed adeno-/NEC)

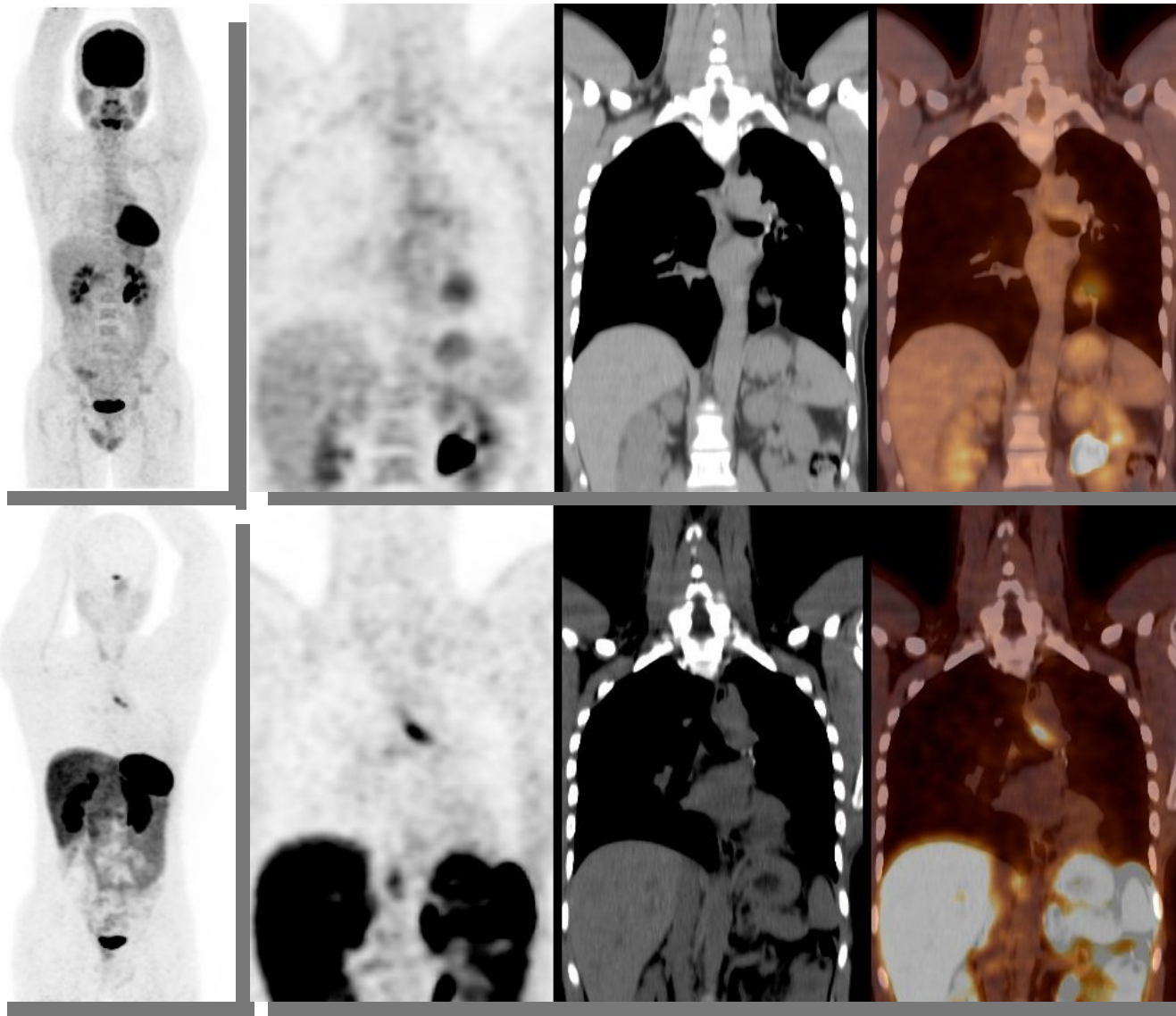
Navrhovaná diagnostická stratégia podľa typu NEN

	SRPET	FDOPA	FDG
Foregut-NEN	I		I
Midgut-NEN	I	I	II
Hindgut-NEN	II	II	I
Hyperinzulinizmus u detí		I	

PET/CT s FDG a s edotreotideom (^{68}Ga) pri foregut NEN

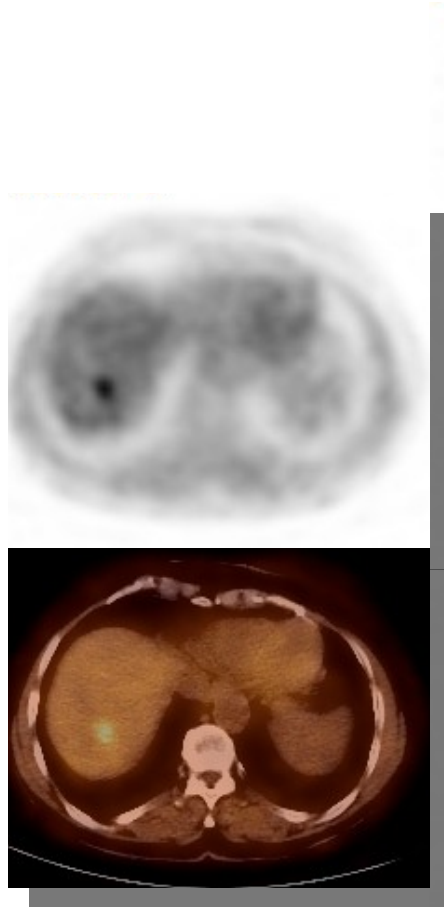
Lokalizácia recidívy pľúcnej NEN

- Ektopická sekrécia ACTH pľúcnou NEN iníciaľne FDG+
- ľavostranná horná pľúcna lobektómia 2008
- 2015: recidíva Cushingovho syndrómu
- Morfológické zobrazovacie metódy až na možný hemangióm pečene negatívny nález

Metastatická midgut-NEN

FDOPA zvyčajne lokalizuje viac lézií, ako SRPET

FDOPA

Edotreotid (^{68}Ga)

Hyperinzulinizmus u detí

- Synonymá: CHI, familiárny hyperinzulinizmus, HI, nezidioblasóza (obsolentné), perzistentná hyperinzulinemická hypoglykémia v detstve
- **Podtypy kongenitálneho hyperinzulizmu**
(diffúzny KATP HI, námahou indukovaný HI, fokálny KATP HI, GDH HI alebo HI/HA, GK HI HNF4A/HNF1A HI, SCHAD HI)
- HI je najčastejšou príčinou ťažkej pretrvávajúcej hypoglykémie u novorodencov, dojčiat a detí
- Incidencia: 1/25 000 - 50 000 narodených
- ≈60% detí s HI je diagnostikovaných počas prvého mesiaca života
- ≈30% je diagnostikovaných v prvom roku a zvyšok neskôr
- Hlavné riziko HI je poškodeniu mozgu, ktorému možno predchádzať včasným liečením a agresívnou prevenciou hypoglykémie
- Aj u liečených detí s HI sa môže vyskytnúť poškodenie mozgu, ak sa HI nerozpozna alebo ak je liečba pri prevencii hypoglykémie neúčinná.

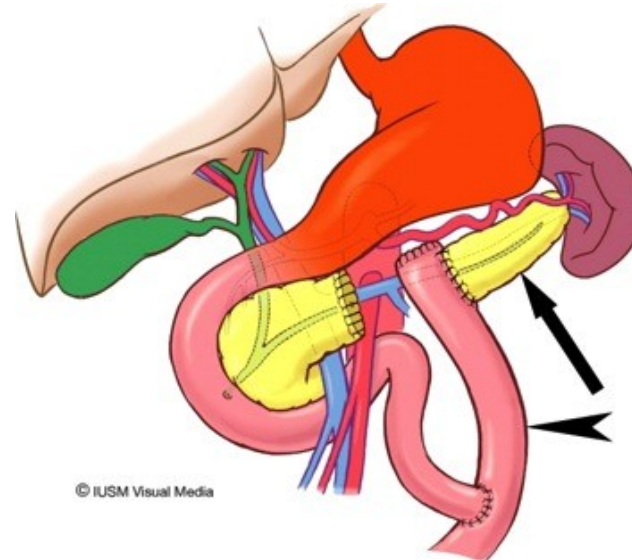
Hyperinzulinizmus u detí

Pri vrodenom hyperinzulinizme:

- Je prítomná neadekvátna sekrécia inzulínu,
- Ktorá môže byť
  - ✓ Diffúzna, v celom pankrease: **difúzna forma**
  - ✓ Lokalizovaná v ložisku: **fokálna forma**
- Tieto dve formy sú klinicky neodlíšiteľné

Hyperinzulinizmus u detí

- Rozlíšenie medzi fokálnou (25 - 30%) a difúznou formou CHI je rozhodujúce:
  - Fokálne formy možno liečiť obmedzenou pankreatektómiou
  - Difúzne formy bývajú rezistentné na liečbu vyžadujú subtotálnu pankreatektómiu
- Väčšina prípadov CHI je sporadická
- V asi 50% prípadov sa v súčasnosti nezistila žiadna genetická abnormalita
- Familiárne formy CHI sú zriedkavé, ale dobre zdokumentované
- Je známych 9 génov je asociovaných s CHI *, **

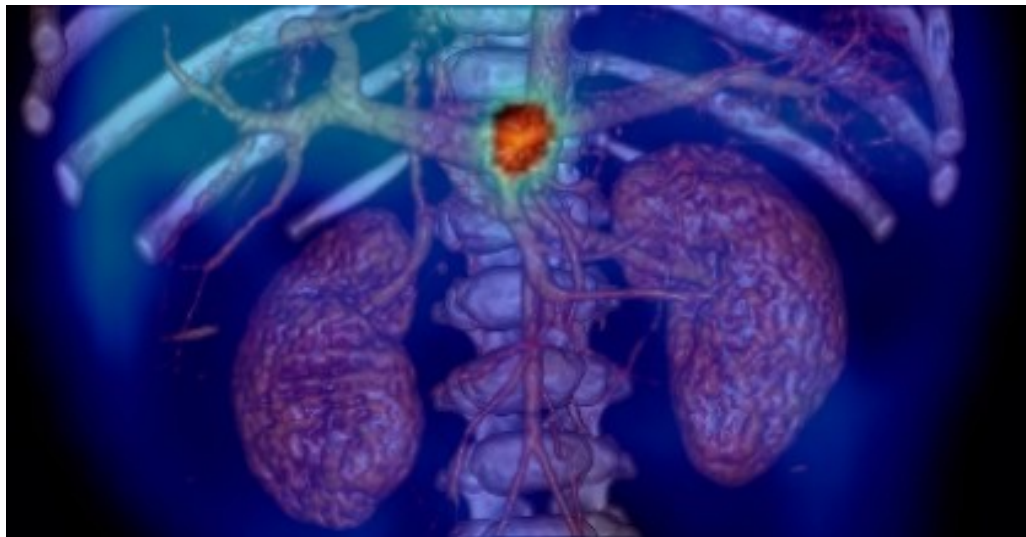

Hyperinzulinizmus u detí

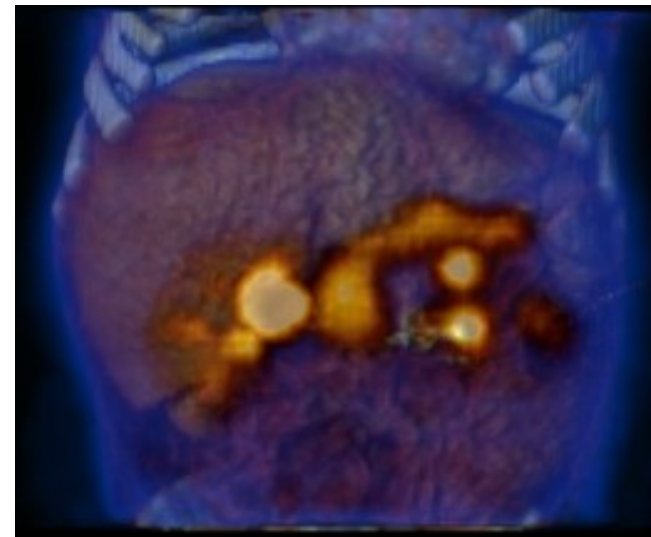
Fokálne formy CHI:

- Sú makroskopicky neidentifikovateľné počas chirurgického výkonu
- Nie sú detegovateľné morfológickým zobrazovacími metódami (CT, MRI)
- Intervenčné rádiologické techniky s kalciovou stimuláciou a stanovením inzulínémie sú invazívne a realizovateľné len na vysoko špecializovaných pracoviskách
- FDOPA je v súčasnosti najlepším rádiofarmakom pri CHI, hoci s obmedzenou senzitivnosťou pri veľmi malých fokálnych formách; Naopak veľké ložisko pri fokálnej forme môže imitovať difúznu formu
- Cave: fyziologická eliminácia žľčovými cestami a močom

PET/CT S FDOPA

Fokálna forma HI

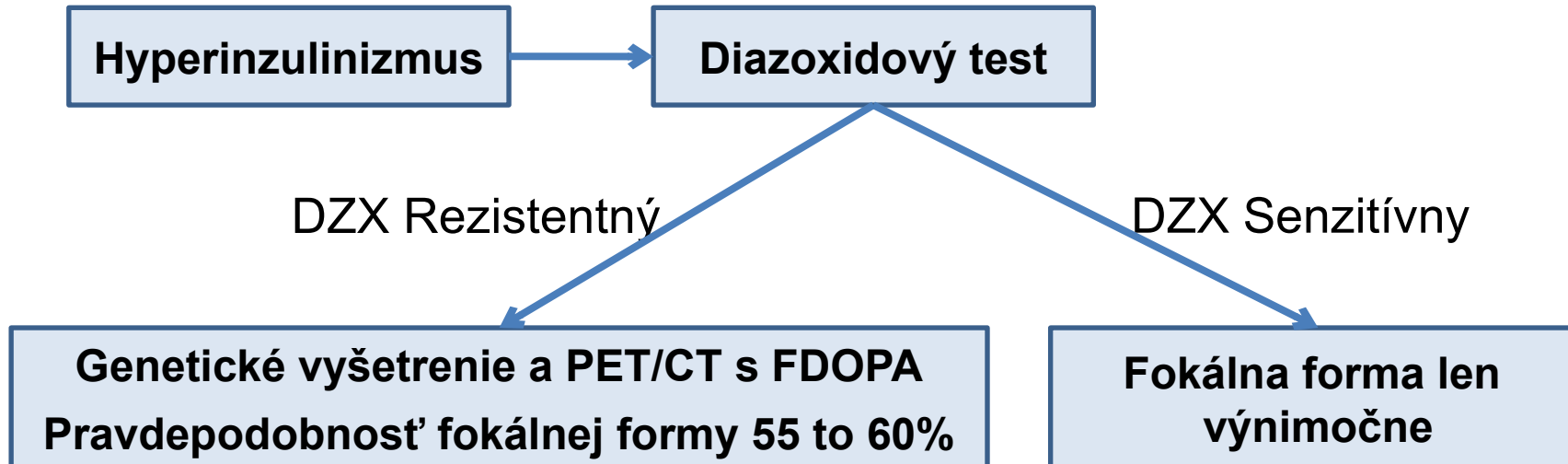

Difúzna forma HI

Indikácia PET/CT s FDOPA

Kľúčový je výsledok diazoxidového (Proglycem) testu

Diazoxid:

- Môže sa použiť ako vazodilatátor pri liečbe akútnej hypertenzie alebo malígnej hypertenzie
- Inhibuje sekréciu inzulínu otvorením ATP-senzitívneho K⁺ kanála beta buniek pankreasu. Používa sa na potlačenie hypoglykémie pri chorobných stavoch, ako je napríklad inzulínóm alebo vrodený hyperinzulinizmus
- Pôsobí ako pozitívny alosterický modulátor glutamátových a kainátových receptorov, čo naznačuje jeho potenciálne použitie ako kognitíva

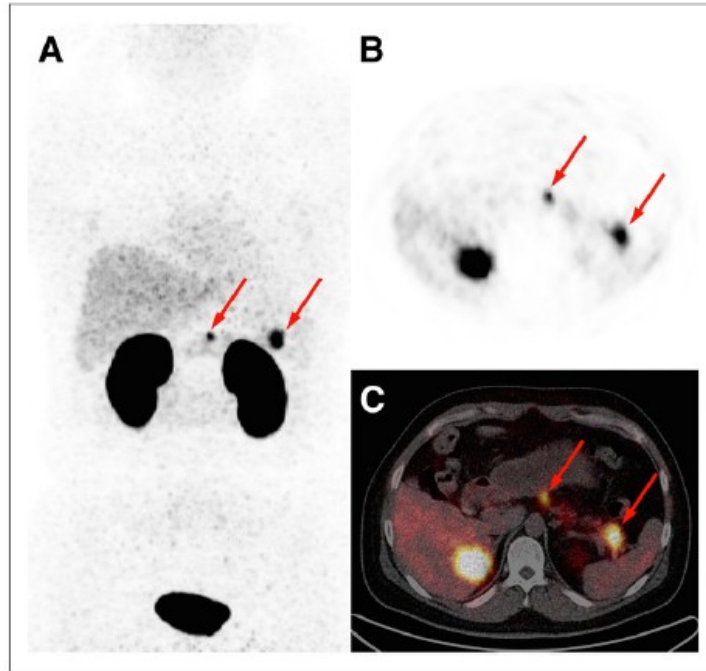
Realizácia PET/CT s FDOPA

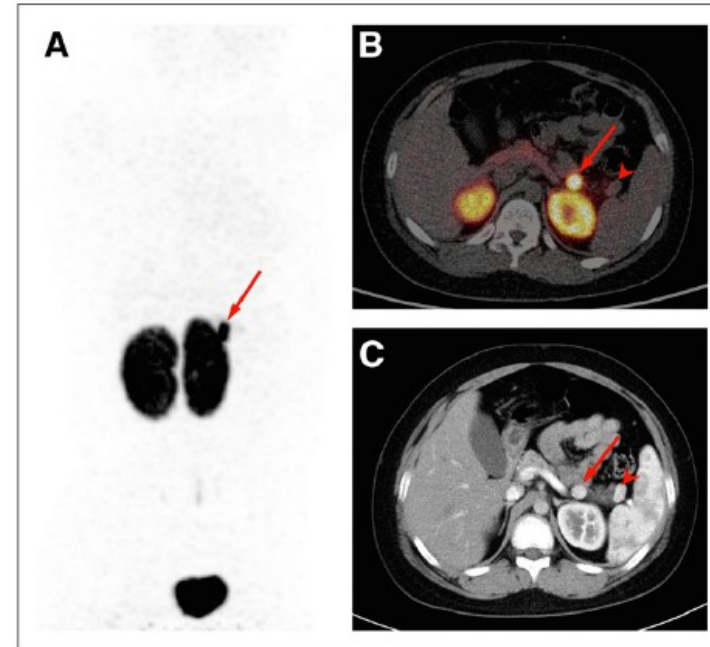
- Pediater/anesteziológ: kontrola glykémie a sedácia/anestéza
  - 4h nalačno, bez reštrikcie cukru a bez vysadenia liečby (okrem glukagónu)
  - i.v. injekcia 4 MBq/kg FDOPA
  - Zobrazenie: 30 min p.i. (pred objavením sa biliárnej eliminácie rádiofarmaka)
-
- Furosemid +/- na redukciu fyziologickej aktivity v obličkách
  - Imobilizácia v chirurgickej pozícii
  - CE CT
  - Dozimetria: 3 mSv (PET) + 3 mSv (ceCT)

Radiopharmaceuticals in HI beyond FDOPA?

68Ga-NOTA-exendin-4

FIGURE 1. Maximum-intensity-projection (A) and axial PET (B) and axial PET/CT (C) images obtained from patient 33 (37-y-old 97-kg man) 40 min after injection of 18.5 MBq (7 μ g) of ^{68}Ga -NOTA-exendin-4 (4 min/bed position). Two lesions with intense focus of uptake are seen in neck and tail of pancreas (arrows), with SUV_{max} of 10.2 and 17.3. Both lesions were surgically removed and histologically diagnosed as insulinoma. Patient had confirmed diagnosis of multiple endocrine neoplasia type 1.

FIGURE 2. Maximum-intensity-projection PET (A) and axial PET/CT (B) images obtained from patient 42 (10-y-old 56-kg boy) 1 h after injection of 48.1 MBq (10 μ g) of ^{68}Ga -NOTA-exendin-4. Arrow shows intense focus of uptake in body of pancreas (SUV_{max} , 27.1), consistent with surgically removed insulinoma. Another lesion in tail of pancreas (arrowhead), possibly intrapancreatic accessory spleen, is photopenic. (C) Arterial-phase contrast-enhanced CT image from same patient. Histologically confirmed insulinoma (arrow) and intrapancreatic accessory spleen (arrowhead) show similarly intense arterial enhancement.

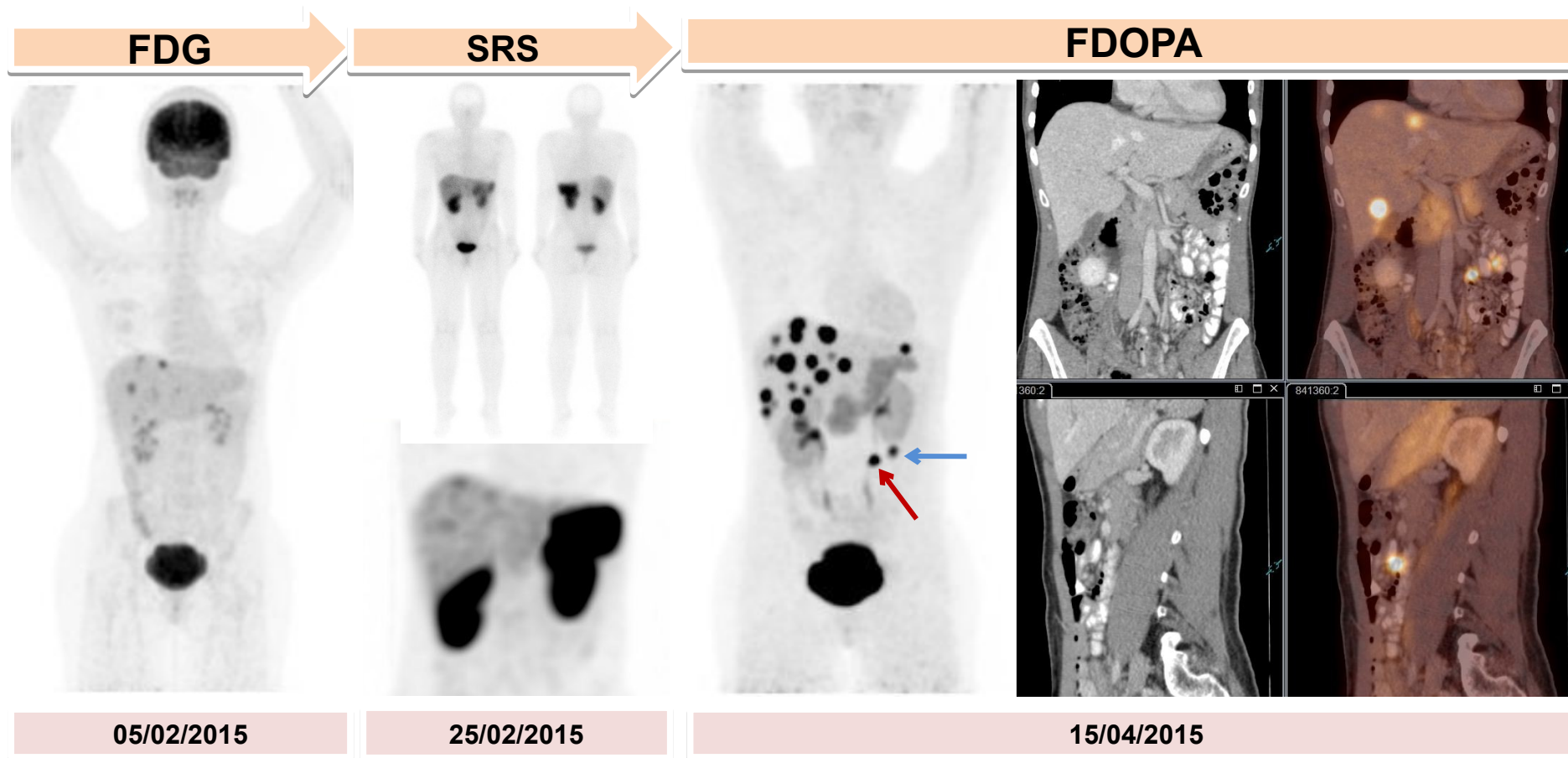
Navrhovaná diagnostická stratégia podľa typu NEN

	SRPET	FDOPA	FDG
CUP NEN	I Ak predpokladaná foregut-NEN	I Ak predpokladaná midgut-NEN	I Na lokalizáciu zle diferencovanej a non-NEN

- CUP NEN: podľa predpokladaného origa
- FDG pri nediferencovaných formách (+detekcia synchronnej non-NEN malignity?)
- SRPET: variabilné výsledky, komparatívne údaje s FDOPA nie sú k dispozícii

Metastatická NEN neznámeho pôvodu

42 ročná pacientka, v rámci preventívneho vyšetrenia nález metastatických ložísk v pečeni. Neinvazívna charakterizácia biologických vlastností lézií a lokalizácia origa.

FDG: mnohopočetné metastatické lézie v pečeni, bez lokalizácie origa

pentetrotid: minimálna denzita SSTR v pečeneňových léziách, bez lokalizácie origa

FDOPA: histologicky potvrdené mnohopočetné metastatické lézie v pečeni, primárny nádor v tenkom čreve (→) a mezentériová uzlinová metastáza (→).

NEN a ich funkčné zobrazenie metódami nukleárnej medicíny

- Preferovanou funkčnou zobrazovacou modalitou NEN je PET
- Rádiofarmaká FDOPA a edotreotid (^{68}Ga) sú explicitne registrované pre funkčné zobrazenie vo vybraných klinických situáciách jednotlivých typov NEN
- Somatostatínová receptorová scintigrafia (SRS) je v lokalizácii lézií NEN a identifikácii terapeutického cieľa pre analógy somatostatínu progresívne nahrádzaná somatostatínovou receptorovou PET (SRPET)
- Scintigrafia s MIBG (^{123}I) je v lokalizácii lézií NEN progresívne nahrádzaná PET s FDOPA
- Scintigrafia s MIBG (^{123}I) je indikovaná na overenie prítomnosti terapeutického cieľa, ak je plánovaná liečba MIBG (^{131}I)
- FDG nie je explicitne registrovaná pre funkčné zobrazenie NEN, ale umožní lokalizovať zle diferencované resp. synchronne/metachrónne non-NEN

NEN a ich funkčné zobrazenie metódami nukleárnej medicíny

dokumentované indikácie

FDOPA

Diagnostika

- lokalizácia hyperplázie beta buniek pankreasu v prípade hyperinzulinizmu u novorodencov a detí
- lokalizácia PGL s mutáciou SDHD
- lokalizácia feochromocytómu a PGL

Hodnotenie štádia

- Feochromocytómu a PGL
- Dobre diferencovanej midgut-NEN

Lokalizácia recidívy

- Feochromocytómu a PGL
- MTC s elevovanou sérovou hladinou Ctn
- Dobre diferencovanej midgut-NEN
- NEN tráviaceho traktu s negatívnym nálezom SRS

Edotreotid (⁶⁸Ga)

- Detekcia okultnej NEN pri dokázanej metastáze NEN alebo pri elevácii špecifických sérových markerov
- Charakterizácia bronchiálnej masy ako NEN ak ostatné diagnostické metódy neboli konkluzívne
- Charakterizácia, staging a lokalizácia v prípade biochemickej recidívy a restaging
  - foregut-NEN, vrátane NEN týmu a bronchov
  - midgut-NEN ak PET s FDOPA nie je dostupná alebo ak PET s FDOPA nie je konkluzívna

VAŠE OTÁZKY BUDÚ ZODPOVEDANÉ V DISKUSII